

10-74032641

RIČKA UMETNOST

(o studiju)

omea osnovnih naslikarstva", čiji su tek prihvaćeni, znakovitak slikarstvu i jednu snažnu literarnu predstavnicu i su Charles Burchard Flopper. Burchard fantastično inze uske iz mladotvo vrlo brzo iščezagov: delo, kao celio lokalno, provinci. „Upravno to regiotio je isticala tzv. čke scenarije" koja t, uz mnogo buke, a nešto pre 1930 goajbolji predstavnic i ovoj školi. U prse odnosi na Edvar koji je proizišao iz vidualne tradicije a lizma". Ali ovog ukog i nenadmašnog voga jana, nisu domemilni pokreti izaznom umetnošću, najagladujućim, najrihim nove civiliz: rajjala. Ove probda reše, počev od tzv. PRECIZIONIZ: se interesovali za tise probleme, naro: riske teme, pri čel: likovanju, u mnogo sredstvima i moguć: im je pružao kubi: ajniji predstavnici obili su Charles Des: es Sheeler i Niles an od najdosledni: e računajući Lionea, koji je u Evropi 0 godina, i vratio se 136 godine; primed: je američke umet: uje, pri poredjenju dvojiocim, izvesne sklonosti. Još je: bavio se predano na iz američke im: mođa s najviše u: ph Stella, ali se umetničkom odu: a naročito svojom tehnikom, — u razlikuje od „prec: igovito, stoji kao netička figura u k: arstvu (Stela je i 1911 bio u Evropi 11javao futuristima. tino u njegovoj for: tira i slutnje.)

10—10 god. američ: zahvatio je drugi, traltnog slikarstva, i sleg prvi poneo on je posle izložbe v" privremeno bio i Van Goga. Sada u čvadesetih godil: likarstvo ima puno kibizam, tačnije zvea. Nekoliko godi: vnu je se, pored o: ti i Arthur B. Car: Gorky.

godina, kada je u: upila velika ek: i privredna depre: i navala apstrakt: već svoju neizbež: . Zameniče je jed: maia, socijalna u: će liti potpuno an: zomistalim socijal: na, ozbiljno zabri: enclnu maloz, obič: z ovekua. Najvaž: ci ove socijalne u: su dva sjajna sli: han i Jack Levine.

ipmitude, ova tako etrelnu suprotna ariranja američke i to vreme, čini mi: su dokaz njenog eljudskog angažo: da bude veran od: svatvosti nego tničke dezorijenta: to vreme, američka rvel: je bila u tram šopštenim pu: vojnim autentičnim razom i stilom.

desetih godina, po: socijalnih, poseb:

no ekonomskih prilika u zemlji, američka će umetnost odlučno poći — ovog puta permanentno modernim, najčešće apstraktnim, pokatkad čak ekstremnim umetničkim stazama, koje su karakteristične i za njenu današnju umetničku aktivnost. Naravno, biće još uvek umetnika vernih realizmu (Honore Sharrer, Andrew Weyt, Alton Pickens), koji je u američkoj umetnosti uvek imao dubokog i dugotrajnog korena, kao, uostalom, i romantizmu, najčešće sentimentalno intonirano (Loren Mac Iver Morris Graves, Human Bloom), prema kome je malogradjanski duh Novog sveta uvek imao posebnih naklonosti. Ali sve će to biti sporedni i manje važni rukavci, koji će davati možda izvesnu dinamiku i raznovrsnost umetničkom životu, ali koji nikada neće mnogo uticati na opšti tok likovne umetnosti u Americi („Kada je 1936 godine osnovano „Društvo američkih apstraktnih umetnika" pojavio se i treći val negurativne umetnosti, koji je već 1940 godine postao presudan za opštu sliku američkog slikarstva").

Od 1940 godine, po mišljenju Holgera Cahilla, težnja za apstrakcijom uticala je više nego ma šta drugo na oslobodjenje stvaralačkih snaga američke savremene umetnosti. Ona dobija, po rečima istog Cahilla, izraza na razne načine i to od geometrijskih apstrakcija Fritza Glarnera, Irene Rice Pereira i Attilio Salamme, pa preko tzv. „apstraktnog ekspresionizma" Arshile Gorkog, Willem de Kooninga, Mark Tobeya, Jackson Pollocka i Roberta Motherwella, do „apstraktnog impresionizma" jednog Mark Rothkoa.

Ovo je, uglavnom, plejada onih umetnika — treba spomenuti re kao bih, samo još William Bazotesa, Bradley Walker Tomlina i Clyfforda Stilla — koji su stvarali nacionalni stil američkog savremenog slikarstva i koji su najzaslužniji što je, konačno, posle nekoliko decenija, umetnost Novog sveta bila u stanju da predje s one strane Okeana i časno vrati dug evropskog kultura, ubrizgavši njenom već zamorenom likovnom organizmu sveže ali u isto vreme i vrlo opasne kreativne sokove; sveže zato što su bar u formalnom pogledu dobili neku novinu, a opasne zbog toga što je opšte prihvatane njenih umetničkih postulata, pretlio radnjem manirizma i nekreativnog formalizma, što se uvek u dobroj meri pokazalo kao opravdana bojazan.

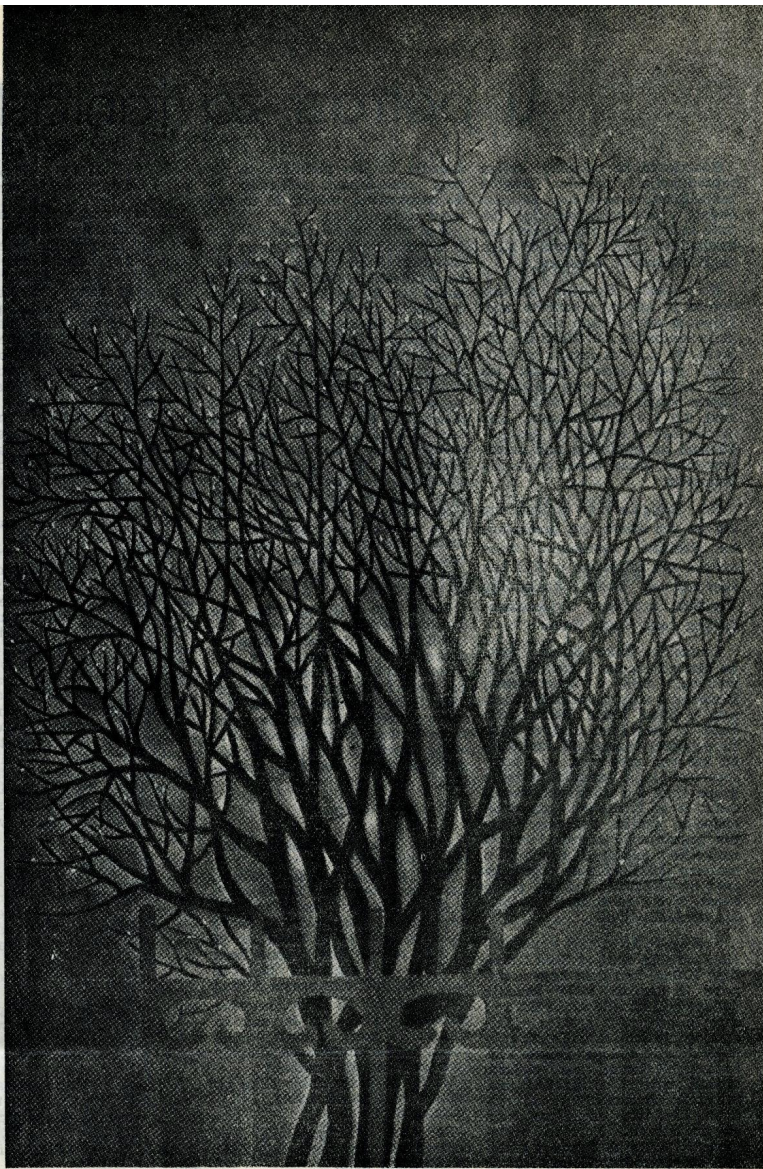
Dva najvažnija i za svetsku savremenu umetnost najuticajnija i najagresivnija umetnička pravca u današnjoj američkoj likovnoj umetnosti svakako su: „apstraktni ekspresionizam" i „apstraktni impresionizam". Oni, nažalost, nisu dovoljno proučeni ni u literaturi svoje zemlje. U svom članku „Savremena umetnost — Novi barok", objavljenog u „Vidicima" br. 28-29 1957 godine, pokušao sam da objasnim neke stavove i izvesne zablude američkog kritičara Fridmana, u pogledu tumačenja težnji, koncepcija i trenutne konstelacije svetske, posebno američke savremene likovne umetnosti. Ali ono što je Fridman dobro zapazio, uzimajući prvenstveno za primer najuticajniju grupu umetnika u savremenom američkom likovnom životu „15 Amerikanaca" Muzeja Moderne umetnosti u Njujorku 1952 godine, to su izvesna novobaročna obeležja savremene umetnosti, izražena naročito u delima američkih apstraktnih ekspresionista. Drugo, vrlo prihvatljivo objašnjenje apstraktnog ekspresionizma koji je imao, kako smo već napomenuli, znatnog uticaja kako na evropsko tako i na ostalo savremeno likovno stvaralaštvo u svetu, dao je

bivši zamenik direktora Muzeja Moderne umetnosti u Njujorku i dobar poznavalac slikarstva Holger Kahil: „Kod slikara kao što su Still, Polock i de Kooning ne postoji središte slike, niti postoji granica naslikane površine. Od baciti shvatanje prema kome je takvo središte potrebno, prezreti čvrste bedeme jasno ograničene slike, ne voditi računa o prirodnom formatu platna — to se nimalo ne slaže s tradicionalnim evropskim shvatanjem umetnosti. Ova su revolucionarna načela prvi počeli da ispovedaju Kandinski i Miro. Još iz presokratovskih vremena, u staroj je Grčkoj samo ono, što je bilo definitivno određeno i pozitivno, bilo primarno, kao pojam dobrog i razumnog, dok je ono što je bezgranično i negativno, izjednačavano s haosom. Međutim, Istok nikad nije prihvatio ovo shvatanje koje čini temelj svake evropske religije, filozofije i matematike." Kahil dalje misli da ova shvatanja — što se mora primiti s priličnom rezervom — nisu imala većeg uticaja na američke umetnike, jer u prvom redu to bi se kosilo s njegovim ranijim mišljenjem o dubokom uticaju Istoka na savremenu američku umetnost. Svoj stav Kahil dalje ovako objašnjava: „Češća je pojava bila, da je njihovo stvaranje (misli se na američke umetnike, primed. R. P.) predstavljalo pozitivne ili negativne reakcije na umetnost drugih zemalja, ili je bilo izraz doživljavanja pejzaža u njihovoj mladosti; doline i prerije koje se pružaju od horizonta do horizonta, bezgranična širina visoravni s one strane Misisipija, i beskrajne perspektive pune planina, ravniaca i pustinja koje tu leže i pružaju se sve do obale Tihog Okeana. U takvim širinama oko ne poklanja pažnju pojednostima, već gleda u neograničeni prostor koji se pred njim pruža i odvodi pogled u daljine u kojima će se raspliniti. I ova beskonačnost nije nikakva praznina. Nju ispunjavaju sukobi između svetlosti i senki i treperenje vazduha kroz koji huji vetar koji nikad ne miruje."

Mora se bez pogovora, priznati da je ovo tumačenje jedno od najboljih koje je napisano o savremenim težnjama, posebno apstraktnog ekspresionizma i impresionizma, u savremenom američkom slikarstvu.

Iz čisto tehničkih razloga nisam trenutno u mogućnosti da čitaocima „Polja" prikazem jednu široku, kompaktnu panoramu savremenog likovnog stvaralaštva u SAD, ali smatram da se koliko-toliko objektivna pretajava o njemu može dobiti reprodukcijom dela onih autora koje je poznati ekspert i konzervator zbirke Muzeja savremene umetnosti, Dorothy C. Miller, odabrala za svoju knjigu „Fourteen americans" (14 Amerikana: ca).

Likovni prilici koje je za svoju knjigu odabrala Milerova pružaju dosta dokumentovanu i što je naročito značajno prilično raznovrsnu prestavu o onome što je stvoreno i što se trenutno stvara na likovnom planu SAD. Od apstraktnih ekspresionista tu su zastupljena tri, uz Poloka, najtipičnija i najsajjnija predstavnika tog pravca — Mark Tobey, Arshile Gorky i Robert Motherwell; od predstavnika geometrijske apstrakcije publikovan je jedan od njenih najbriljantnijih autora — Irene Rice Pereira; od realista tu su fantastični maštar Pickens i sjajni opservator Sharrer; Loren Mac Iver predstavlja romantičare na retko ekscitativan način; tu su zatim još tri umetnika: duboko religiozni ekspresionist David Aronson, zatim Ben L. Culwell, prilično ličan umetnik mada u izvesnom smislu blizak „apstraktnom ekspresionizmu" i Price, stari ali još uvek

Loren MacIver

drvo, 1915

dane zajc 10-74032923
VERA

Tvoje srce leži duboko pod razvalinama razbijenog tela.

I misliš da se smeješ. Ali to je plač što riče kroz tvoje probušeno grlo. I misliš da plačeš. A smeh sadišćkim prstima rasteže kožu na tvoje licu. Smeh valja rečno kamenje po tvojim ustima. Zatim bacaš u zrak šarene kuglice svojih reči. Loviš ih ustima i s nasladom proždireš.

Jer nikada ne možeš pasti. Nikada do dna.

Zatim dodje pas lualica i loče kišnicu iz tvoje otvorene lobanje. Živahni misleci ogleduju tvoje uši. Tvoje usne. Pacoju sviugu gnezdo u tvojim grudima.

Zatim se veselo zasmjeju tvoji goli zubi. Ustaneš beo, čist i beščulan. Stupiš na prag novoga dana. Sunce stavi rog na tvoja usta. Vreo mesingani rog.

Nikada nisi pao.

Sa slovenačkog preveo Dejan POZNAOVIĆ

Rade PREDIĆ